

Werkinstructie SUA

Extern

Aan	Directeuren IND cc DDMB
Van	Hoofddirecteur IND
Nummer & Titel	WI 2019/4 Herkomstonderzoek in asielzaken
Kenmerk (digijust)	2486625
Hoofdtak	Asiel
Relatie met	WI 2004/23
Publicatiedatum	11 maart 2019
Geldig vanaf	1 maart 2019
Geldig tot en met	1 maart 2022
Bijlage(n)	Geen

1) Aanleiding

Op 24 november 2004 is Werkinstructie 2004/23 herkomstonderzoek in asielzaken verschenen. Doel van deze werkinstructie was om te komen tot een eenduidige uitvoering van het herkomstonderzoek binnen de IND. Deze werkinstructie behelst een update van de werkinstructie uit 2004. Werkinstructie 2004/23 komt hiermee te vervallen.

2) Inleiding

Door de IND wordt onderzoek verricht naar de identiteit, herkomst en nationaliteit van asielzoekers. Dit onderzoek wordt ook wel het herkomstonderzoek of de HIS-check¹ genoemd. Een herkomstonderzoek wordt gebruikt om te bepalen of een opgegeven nationaliteit, herkomst of etniciteit geloofwaardig is.

Vooraf bij ongedocumenteerde asielzoekers speelt herkomstonderzoek een belangrijke rol. Echter bij gedocumenteerde asielzoekers kan ook een volledig onderzoek naar identiteit, herkomst en nationaliteit plaatsvinden als hieraanleiding toe bestaat, bijvoorbeeld als uit algemene informatie blijkt dat originele paspoorten eenvoudig op frauduleuze wijze verstrekt kunnen worden.

Deze instructie beschrijft de instrumenten, de algemene uitgangspunten, de werkwijze bij herkomstonderzoek en de beoordeling hiervan. Benadrukt wordt dat dit een algemene instructie is over herkomstonderzoek en dat er ook nadere adviezen kunnen zijn die zien op specifieke landen en waar ook informatie over herkomstonderzoek in is opgenomen.

3) Instrumenten

Bij herkomstonderzoek kunnen verschillende instrumenten gebruikt worden bij de beoordeling of de identiteit, herkomst en nationaliteit geloofwaardig is.

- Het herkomstonderzoek tijdens het (aanmeld)gehoor
- Taalindicatie en Taalanalyse

¹ Herkomst Informatie Systeem

- Onderzoeksresultaat van de overgelegde identiteits- en nationaliteitsdocumenten

In deze instructie staat vooral de methode van het herkomstonderzoek en de beoordeling daarvan centraal.

4) Wat is herkomstonderzoek

Herkomstonderzoek is een onderzoek naar de bewering van een asielzoeker dat hij een bepaalde nationaliteit bezit of afkomstig is uit een bepaald gebied of land van bestendig verblijf. Herkomstonderzoek bewijst niet dat een asielzoeker een bepaalde nationaliteit heeft, maar is een onderzoek dat de IND kan gebruiken bij de beoordeling of het geloofwaardig is dat een asielzoeker uit een bepaald land of gebied komt. Het maakt dus onderdeel uit van de geloofwaardigheidsbeoordeling. Wanneer uit herkomstonderzoek blijkt dat de asielzoeker geen informatie over zijn directe woon- en leefomgeving kan verschaffen en hier geen verschoonbare verklaring voor kan geven, wordt de herkomst en daarmee ook de opgegeven nationaliteit ongeloofwaardig geacht. De IND komt dan niet toe aan de vraag of iemand internationale bescherming nodig heeft.

Herkomstonderzoek vindt primair plaats tijdens het aanmeldgehoor, maar kan ook nog in een latere fase van de asielprocedure plaatsvinden, bijvoorbeeld tijdens het nader gehoor. Bij het herkomstonderzoek wordt gebruik gemaakt van informatie afkomstig uit verschillende openbare bronnen en deskundigenrapporten, zoals ambtsberichten. De Regionale Informatie Centra (RIC) op de AC's zijn de aangewezen plek om informatie te krijgen voor het herkomstonderzoek.

Herkomstonderzoek betekent niet dat er alleen maar (topografische) vragen worden gesteld over het gebied waar de asielzoeker uit afkomstig is. Ook de antwoorden van de asielzoeker over taal, documenten, kennis van bevolkingsgroepen, de culturele gebruiken van de eigen bevolkingsgroep en overige kennis van het land van herkomst, kunnen bij het herkomstonderzoek betrokken te worden. Afhankelijk van het referentiekader van betrokkene kan de nadruk worden gelegd op een of meer onderwerpen in het herkomstonderzoek. De onderwerpen die centraal staan in het herkomstonderzoek zullen in deze werkinstructie verder behandeld worden.

5) Wanneer herkomstonderzoek

Algemeen uitgangspunt is dat een herkomstonderzoek wordt opgestart als de herkomst niet wordt ondersteund met authentiek bevonden identiteits- en nationaliteitsdocumenten die de herkomst bevestigen. Een goed gedocumenteerde asielzoeker bij wie het paspoort en/of overige identiteits- en nationaliteitsdocumenten echt zijn bevonden, hoeft in principe geen herkomstonderzoek te ondergaan. In de asielprocedure worden de belangrijkste identiteitsdocumenten onderzocht door de Koninklijke Marechaussee (Kmar) en Bureau Documenten (BD).

In de volgende gevallen is er sprake van een ongedocumenteerde asielzoeker en dient er dus een herkomstonderzoek plaats te vinden:

- Documenten zijn niet echt bevonden door Kmar/Bureau Documenten²
- Documenten kunnen niet worden onderzocht vanwege ontbreken referentiemateriaal

² Onderzoek door de Kmar of BDOC vindt alleen plaats bij originele documenten.

- Documenten zijn niet voorzien van een pasfoto of biometrische kenmerken, bijvoorbeeld een geboorteakte
- Documenten ondersteunen de gestelde identiteit, herkomst en/of nationaliteit niet of zijn niet geschikt om deze te onderbouwen
- Er zijn documenten overgelegd waarvan ambtshalve bekend is dat deze eenvoudig op frauduleuze wijze verkregen kunnen worden
- De asielzoeker heeft een taalindicatie ondergaan en de spraak is niet te herleiden tot het gebied waar de asielzoeker vandaan stelt te komen.

De omstandigheid dat een asielzoeker een vals/vervalst identiteits- of nationaliteitsdocument heeft overgelegd, betekent niet dat er per definitie sprake is van een onjuiste herkomst. Herkomstonderzoek is dan bepalend of er kan worden uitgegaan van de opgegeven herkomst waarbij het overleggen van een vals/vervalst document betrokken kan worden. Hetzelfde geldt voor de situatie dat er wel identiteits- of nationaliteitsdocumenten worden overgelegd, maar er niets over de echtheid van de documenten gezegd kan worden. Ook dan vindt er herkomstonderzoek plaats en is de uitkomst hiervan bepalend voor de vraag of de herkomst geloofwaardig wordt geacht.

Indien de IND in een eerdere (reguliere) procedure al wel is uitgegaan van een opgegeven nationaliteit, betekent dit niet dat er in het kader van een asielverzoek geen herkomstonderzoek meer mag plaatsvinden. De vraag die centraal staat is of de nationaliteit eerder voldoende is onderbouwd met documenten. Indien dit niet het geval is, zal er altijd een herkomstonderzoek plaatsvinden.

Kopieën

Indien er alleen kopieën worden overgelegd van identiteits- en/of nationaliteitsdocumenten, vindt er eveneens een herkomstonderzoek plaats. Denk bijvoorbeeld aan foto's van identiteits- en nationaliteitsdocumenten die door AVIM op een telefoon worden aangetroffen. Het overleggen van een kopie van een identiteitsdocument betekent dat het document niet kan worden onderzocht door de Kmar of Bureau Documenten. De betekenis van dergelijke kopieën is afhankelijk van onder meer de echtheid van overige documenten of originele en authentieke documenten van directe familieleden maar ook van de uitkomst van het herkomstonderzoek.

6) Referentiekader

Voor alle herkomstonderzoeken geldt dat rekening gehouden moet worden met het referentiekader van de asielzoeker. Onder het referentiekader wordt verstaan dat de herkomstvragen altijd afgestemd moeten worden op de verklaringen over onder meer opleiding, gender gerelateerde omstandigheden, leeftijd, maatschappelijke participatie en de dagelijkse leefomgeving. Het verschilt immers per persoon wat voor antwoorden er verwacht mogen worden over de onderwerpen die bevestigd worden bij een herkomstonderzoek. Zo zal van een hoog opgeleide asielzoeker die voor zijn werkzaamheden veel heeft gereisd meer mogen worden verwacht van zijn kennis van bijvoorbeeld reisdocumenten en in- en uitreisprocedures dan van een asielzoeker die analfabeet is en veel thuis was. Van een taxichauffeur mag uiteraard meer verwacht worden van de kennis van straatnamen of wijken in een stad. Aan een asielzoeker die altijd in een stad heeft gewoond, kunnen andere vragen gesteld worden dan een asielzoeker die altijd op het platteland heeft gewoond. Het referentiekader dient altijd meegewogen te worden wanneer de herkomst wordt beoordeeld (*zie paragraaf 5 beoordeling*). Het niveau en de aard van de vragen dienen dus aangepast te worden aan het referentiekader van betrokkene. Dit betekent ook dat er geen blauwdruk of standaard vragen aan elke asielzoeker moeten worden gesteld maar dat per zaak bekeken moet worden welke vragen aansluiten bij het referentiekader van betrokkene.

7) Onderwerpen herkomstonderzoek

Bij herkomstonderzoek worden er niet alleen maar (topografische) vragen gesteld, maar kunnen er ook vragen worden gesteld over andere onderwerpen zoals taal, documenten, kennis van bevolkingsgroepen, de culturele gebruiken van de eigen bevolkingsgroep en overige kennis van het land van herkomst. Afhankelijk van het referentiekader van betrokkene kan de nadruk worden gelegd op een of meer onderwerpen in het herkomstonderzoek. Het is ook niet zo dat per se alle onderwerpen aan bod moeten komen, maar voorkomen moet worden dat het herkomstonderzoek zich alleen maar op één onderwerp heeft toegespitst. Door meerdere onderwerpen te betrekken bij het herkomstonderzoek, krijgt de asielzoeker ook meer de kans om aannemelijk te maken dat hij afkomstig is uit een bepaald land of gebied.

Voor elk van de onderwerpen die aan bod kunnen komen tijdens het herkomstonderzoek, geldt dat het referentiekader leidend is voor het niveau en de aard van de herkomstvragen die gesteld worden. Hieronder worden de onderwerpen behandeld die besproken kunnen worden bij het herkomstonderzoek.

Taal

Een element dat moet worden meegewogen bij het herkomst onderzoek is de taal die de asielzoeker spreekt. Het spreken van een bepaalde taal, met een bepaalde tongval, kan namelijk een belangrijke aanwijzing zijn dat iemand, al dan niet, afkomstig is uit een bepaald gebied of land. Ook kan gekeken worden of de taal die de asielzoeker spreekt ook hoort bij de etniciteit waartoe hij stelt te behoren. Verder kan gevraagd worden welke talen er nog meer gesproken worden in zijn gebied of land en of de asielzoeker deze zelf beheerst.

In de hoorprofielen die door TOELT zijn opgesteld, is informatie te vinden over de talen die worden gesproken in landen. Ook kan gebruik worden gemaakt van de algemene ambtsberichten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Taalindicatie en taalanalyse

Bij sommige nationaliteiten wordt er in de aanmeldfase standaard een taalindicatie afgenomen. De uitslag van de taalindicatie is bepalend voor de vraag of er een taalanalyse wordt opgestart. Geeft de taalindicatie geen aanleiding om een taalanalyse op te starten dan is dat een indicatie dat de opgegeven herkomst kan kloppen. Afhankelijk van de nationaliteit van de asielzoeker, kan het ondanks een voor de vreemdeling positieve taalindicatie toch noodzakelijk worden geacht om nog aanvullend herkomstonderzoek te verrichten.

Voor nationaliteiten waar geen taalindicatie voor wordt afgenomen, kan TOELT benaderd worden voor een QuickScan. Vervolgens gaan de linguïsten van TOELT kijken of een taalanalyse mogelijk en/of zinvol is.

Het instrument taalanalyse kan nadere duidelijkheid verschaffen over het land of gebied van herkomst van een vreemdeling en in sommige gevallen over de etniciteit. Het kan echter géén uitspraak doen over de nationaliteit.

Meer informatie over taal en taalanalyses is te vinden op de site van TOELT.

Documenten

Zoals hierboven reeds vermeld, zijn originele en authentiek bevonden identiteits- en nationaliteitsdocumenten het eerste uitgangspunt bij de beoordeling of van een opgegeven nationaliteit uit wordt gegaan. Indien Bureau Falsificaten van de Kmar of Bureau Documenten van de IND heeft geoordeeld

dat er sprake is van een echt document, dan is hiermee de nationaliteit aannemelijk gemaakt. De uitzondering hierop is wanneer uit algemene landeninformatie blijkt dat originele documenten eenvoudig op frauduleuze wijze kunnen worden verkregen, of indien de overige verklaringen van de vreemdeling ernstige twijfel oproepen.

Wanneer er geen documenten zijn overgelegd bij de aanvraag dient er wel gevraagd te worden welke documenten de asielzoeker wel in zijn bezit heeft gehad. Indien de asielzoeker wel documenten in zijn bezit heeft gehad, kan gevraagd worden naar de aanvraagprocedures of op welke momenten deze documenten gebruikt worden. In de ambtsberichten is veel informatie te vinden over hoe een asielzoeker aan bepaalde documenten kan komen. Indien de verklaringen overeenkomen met landeninformatie dan wordt dit meegewogen in het herkomstonderzoek. Een andere omstandigheid die wordt meegewogen in het kader van herkomstonderzoek is dat een asielzoeker blijkens het ambtsbericht bepaalde documenten had moeten hebben, maar in de asielprocedure stelt deze nimmer te hebben gehad. Uiteraard is de verklaring van betrokkene belangrijk waarom hij, in tegenstelling tot hetgeen uit het ambtsbericht volgt, niet in het bezit is geweest van documenten.

Van originele documenten die door de Kmar zijn bekeken en echt zijn bevonden, wordt geen proces-verbaal van bevindingen opgemaakt. Alleen van valse of vervalste documenten wordt door de Kmar een proces-verbaal opgesteld. Uitgangspunt is dat een origineel en authentiek bevonden identiteits- of nationaliteitsdocument de opgegeven nationaliteit bevestigt. Het stellen van herkomstvragen heeft dan alleen zin als er een vermoeden bestaat dat de vreemdeling niet afkomstig is uit een bepaald gebied van het land van herkomst of indien er twijfel is ten aanzien van de etniciteit en dit voor de beoordeling van het asielrelaas een relevant gegeven is.

Etniciteit

In het herkomstonderzoek kan eventueel ook de aannemelijkheid van de gestelde etniciteit getoetst worden. Bedenk hierbij dat het vooral relevant kan zijn om een oordeel te vellen over de geloofwaardigheid van de opgegeven etniciteit als die is aangewezen in het beleid als risicogroep of kwetsbare minderheid of dat leden van een bepaalde groep extra te vrezen hebben voor mensenrechtenschendingen. Indien er geen authentieke documenten zijn waar de etniciteit uit blijkt dan kunnen er algemene vragen gesteld worden over de etniciteit, bijvoorbeeld over de gebruiken en tradities binnen deze groep. Vaak komt een bepaalde etniciteit ook voor in een bepaald gebied en kunnen vragen worden gesteld over het gebied waar deze groep voorkomt.

Verder zijn taal en etniciteit vaak nauw verbonden met elkaar maar er is geen sprake van een één op één relatie, zeker niet in landen waar veel talen worden gesproken. Zo kan iemand best een andere moedertaal spreken dan die van zijn eigen etniciteit. Ook kan iemand meerdere (stam-)talen spreken; daaruit volgt dan niet welke etniciteit hij heeft. Het (niet) spreken van een bepaalde stamtaal is dus een indicatie maar niet de enige aanwijzing voor de etniciteit van de vreemdeling.

Topografie

Een belangrijk deel van het herkomstonderzoek bestaat uit het stellen van vragen over de directe woon- en leefomgeving. Hierbij is van belang dat er voor de start van het topografische herkomstonderzoek een beeld wordt verkregen van de bewegingen die een asielzoeker in zijn directe omgeving maakte. Het verdient daarom aanbeveling om voor de start van het herkomstonderzoek al gevraagd te hebben of iemand wel eens naar de kerk of moskee ging of naar school is gegaan en waar eventuele werkzaamheden werden verricht. Dit kan

ook blijken uit de door de asielzoeker zelf ingevulde gegevens op het klantformulier. Verder kan voor de start van het herkomstonderzoek gevraagd worden of iemand wel eens op reis ging of naar een andere plaats dan de woonplaats is geweest. Immers, naar aanleiding van deze informatie kunnen gerichte topografische vragen gesteld worden over de omgeving of de reisroute die betrokkene redelijkerwijs zou moeten weten. Door eerst een beeld te krijgen van hoe iemand aan het maatschappelijk verkeer deelnam, kan worden bepaald welke vragen de vreemdeling zou moeten kunnen beantwoorden.

Aandachtspunten

Bij het uitvoeren van een herkomstonderzoek dient de ambtenaar rekening te houden met het volgende:

- Herkomstonderzoek heeft alleen zin als de gevraagde gegevens ook geverifieerd kunnen worden. Bij het stellen van vragen dient dus rekening gehouden te worden met het feit dat de gevraagde gegevens ook geverifieerd moeten kunnen worden. De medewerkers van het Regionaal Informatie Centrum (RIC) kunnen hierbij behulpzaam zijn.
- Begin met het stellen van open vragen bijvoorbeeld: *Kunt u uw directe woonomgeving beschrijven?* Pas daarna kunnen meer gerichte en gesloten vragen worden gesteld.
- Wanneer er gevraagd wordt naar of verklaard wordt over omliggende dorpen, rivieren heuvels of bergen, is het belangrijk dat er geverifieerd wordt wat de asielzoeker hieronder verstaat. Wanneer er bijvoorbeeld gevraagd wordt naar heuvels heeft zowel de ambtenaar als de asielzoeker hier een beeld bij maar dat hoeft niet hetzelfde beeld te zijn. Beter is om bijvoorbeeld te vragen wat de asielzoeker verstaat onder een heuvel of de vraag anders te formuleren. Zo kan gevraagd worden naar hoogteverschillen op de route van huis naar school. Liep de weg omhoog of omlaag of was er geen hoogteverschil? Hetzelfde geldt voor afstand. Niet alle asielzoekers oriënteren zich met kilometers maar wellicht meer met hoe lang het duurt om naar een andere plaats te lopen. Dit geldt vooral als men eerder heeft verklaard een dergelijke route vaak te hebben afgelegd. Hetzelfde geldt voor vragen over dorpen, plaatsen en steden. Ook hier hebben wij een bepaald beeld bij maar een asielzoeker kan hier iets anders onder verstaan.
- Noteer plaatsnamen fonetisch en laat de asielzoeker omliggende dorpen of wijken zelf opschrijven. Namen van plaatsen kunnen vaker voorkomen dus positioneer door te vragen naar omliggende plaatsen, districten regio's en provincies. Ook kunnen plaatsnamen en leefgebieden van bevolkingsgroepen veranderen door oorlogssituaties.
- Een moeilijkheid is bijvoorbeeld als de woonplaats niet gevonden kan worden of als iemand zegt nooit van huis te zijn geweest. Indien een plaats niet wordt gevonden betekent dit niet automatisch dat de plaats niet voorkomt. Hierbij dient het land en de grootte van de plaats in aanmerking genomen te worden. Er kan dan gevraagd worden naar plaatsen in de omgeving en aan de hand daarvan kan gelokaliseerd worden waar de woonplaats zich bevindt.
- Indien een asielzoeker aangeeft altijd thuis te zijn geweest, kan worden gevraagd wat hij dan wel weet van zijn omgeving of wat hij weet van actuele gebeurtenissen of wat hij gehoord heeft van derden over zijn directe woonomgeving. Verder zal de verklaring dat iemand altijd binnen bleef wel overeen moeten komen met het asielrelaas. Ook dient gekeken

te worden of uit algemene informatie blijkt dat bepaalde groepen binnenshuis worden gehouden.

- Verder is het goed om veel van de verkregen antwoorden terug te koppelen: *Begrijp ik goed dat de dichtstbijzijnde rivier bij uw woonplaats de Nijl is?* Dit voorkomt dat er toch misverstanden ontstaan tussen ambtenaar en asielzoeker.
- Als na afloop van het herkomstonderzoek sprake is van twijfel aan de opgegeven herkomst, dient aan de asielzoeker te worden meegegeven dat die twijfel bestaat, waarna hij moet worden gevraagd of hij nog iets over zijn land of zijn herkomst kan vertellen waarmee hij die twijfel kan wegnemen. Daarbij kan hem ook worden geadviseerd om na het herkomstonderzoek zelf nog pogingen te doen om zijn identiteit en herkomst te onderbouwen bijvoorbeeld middels het opvragen van documenten bij familie en vrienden.

Algemene landvragen

Naast specifieke vragen over de directe woon-en leefomgeving kunnen er ook algemene vragen gesteld worden in het kader van herkomstonderzoek. Echter algemene vragen over een land, zoals de munteenheid en de kleur van de vlag worden als minder zinvol gezien omdat deze informatie te algemeen van aard is en ook gemakkelijk op een andere manier is te verkrijgen. Bovendien is het vreemd als een asielzoeker geen informatie over zijn directe woon- en leefomgeving kan verschaffen maar wel algemene informatie over het gestelde land van herkomst kan verschaffen. Het is dus zaak om de vragen aan te passen aan het referentiekader van de asielzoeker en ook aan de wijze waarop hij deelnam aan het maatschappelijk verkeer. Zo kan aan iemand die recent naar school is geweest vragen worden gesteld over het schoolsysteem en de documenten die daarbij nodig waren, bijvoorbeeld schoolpassen. Aan een asielzoeker die in militaire dienst is geweest, kunnen vragen gesteld worden over de oproep, de militaire training en de inzet in het leger. Deze antwoorden kunnen vergeleken worden met de inhoud van ambtsberichten of andere landenrapportages.

Indien een asielzoeker geen identiteits- en nationaliteitsdocumenten kan overleggen, betekent dit niet dat er geen vragen over de verkrijging of het bestaan van gangbare documenten in het land van herkomst kunnen worden gesteld, zie hiervoor de paragraaf over documenten.

Recente gebeurtenissen

Aan een asielzoeker die stelt uit een bepaald gebied te komen, kunnen ook vragen worden gesteld over recente gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden in het land waar hij vandaan stelt te komen. Primair wordt hiermee beoogd vast te stellen of een asielzoeker recent uit zijn land van herkomst of gebied is vertrokken. Daarnaast zou het ontbreken van kennis over recente gebeurtenissen betrokken kunnen worden bij de herkomst beoordeling. Hierbij geldt wel dat gebrek aan kennis omtrent recente gebeurtenissen niet noodzakelijkerwijze iets zegt over de herkomst. Het ontbreken van kennis over recente gebeurtenissen dient altijd betrokken te worden met de andere onderwerpen die van belang zijn bij herkomstonderzoek. Ook bij vragen over recente gebeurtenissen is het belangrijk dat kan worden uitgelegd waarom de asielzoeker van deze gebeurtenissen op de hoogte had moeten zijn.

Asielrelaas in relatie tot herkomst

Wanneer in de aanmeldfase sterke indicaties naar voren komen die erop duiden dat de opgegeven nationaliteit niet geloofwaardig is, moet de asielzoeker tijdens het nader gehoor altijd nog de kans krijgen om alsnog zijn nationaliteit

aannemelijk te maken. Wanneer de asielzoeker in het nader gehoor wel land specifieke informatie kan verschaffen of wanneer juist blijkt dat enige land specifieke informatie ontbreekt in het nader gehoor dan kan dit mede worden betrokken bij de herkomst beoordeling. Een integrale geloofwaardigheidsbeoordeling houdt in dat alle feiten en omstandigheden moeten worden meegewogen. Die weging stopt niet direct na de aanmeldfase waar het herkomstonderzoek plaats vindt. Uiteindelijk wordt pas na het nader gehoor een besluit genomen of de opgegeven herkomst wordt gevolgd. Om die reden is het, afgezien van heel evidente zaken, raadzaam om een volledig nader gehoor af te nemen dat ook ziet op de in het gestelde land van herkomst ondervonden problemen. Indien in het nader gehoor specifieke landeninformatie wordt genoemd, dient dit beoordeeld te worden in het kader van de herkomst beoordeling.

8) Overige onderwerpen herkomstonderzoek

Herkomstonderzoek van asielzoeker die nooit in het land heeft gewoond waar hij de nationaliteit van stelt te hebben

Het komt ook voor dat een asielzoeker een bepaalde nationaliteit opgeeft maar tegelijk verklaart nooit in dat land te hebben verbleven. Er kunnen dan geen vragen over de directe woon- en leefomgeving worden gesteld. Ook andere algemene vragen over de gang van zaken in het land waarvan hij stelt de nationaliteit te hebben zijn dan minder toepasselijk. Ook een taalanalyse kan dan vaak niet worden opgestart, omdat de spraak alleen iets zegt over het gebied waar de asielzoeker heeft verbleven. Wel kan gevraagd worden waar de asielzoeker op baseert dat hij de nationaliteit van een bepaald land heeft. Met andere woorden; welke onderbouwing levert een asielzoeker voor de stelling dat hij de nationaliteit bezit die hij heeft opgegeven. Op grond van die onderbouwing kunnen verdere vragen gesteld worden. Ook kan er gevraagd worden naar de positie van onderdanen van land X in land Y. Zo is in ambtsberichten vaak informatie te vinden over de positie van een bepaalde groep in een land; denk aan Afghanen in Iran of Eritreeërs in Soedan. De verklaringen van de asielzoeker moeten hiermee overeenkomen. Ook kan informatie over de opvang van vluchtelingen van onderdanen van land X in land Y betrokken worden bij het herkomstonderzoek. Daarnaast dient er gevraagd te worden naar de etnische afkomst en de nationaliteit van de ouders en wat hij hierover allemaal heeft gehoord. Ook moet worden gevraagd welke verblijfsstatus de asielzoeker in het betreffende land had (illegaal, verblijfsvergunning). Eventueel kan hier ook de nationaliteitswetgeving van een land bij betrokken worden. Uiteraard zal ook de vraag aan de orde komen in hoeverre het derde land beschouwd kan worden als een veilig derde land dan wel een land van bestendig verblijf. Essentieel is om door te vragen naar de onderbouwing voor de stelling dat de asielzoeker een bepaalde nationaliteit bezit.

Afhankelijk van het relaas van de asielzoeker, kan soms ook worden verwacht dat de asielzoeker zich gedurende zijn verblijf in een derde land, dan wel gedurende zijn reis naar Nederland, had gewend tot de diplomatieke vertegenwoordiging van het land waar hij stelt vandaan te komen. Dit geldt vooral voor zaken waarin wordt gesteld dat er zich geen problemen hebben voorgedaan in het land waar de asielzoeker stelt de nationaliteit van te bezitten. Bedenk hierbij dat er zich wel feiten en omstandigheden kunnen voordoen waardoor dit toch niet verlangd kan worden. Hoe dan ook mag van een asielzoeker gedurende de aanvraagfase niet worden verlangd dat hij zich wendt tot gestelde vervolgende autoriteiten.

EUVIS resultaat in relatie tot herkomstonderzoek

Uit het Europees Visum Informatie Systeem (EUVIS) kan soms blijken dat een asielzoeker een visumaanvraag heeft ingediend en ook heeft gekregen onder een andere naam en/of nationaliteit. In dat geval is de EUVIS registratie leidend. Een voorbeeld is dat uit EUVIS blijkt dat er een Pools visum is afgegeven aan iemand met de Indiase nationaliteit die in de Nederlandse asielprocedure opgeeft Afghaan te zijn. Gelet op het feit dat de identificatie in EUVIS plaatsvindt op grond van biometrie en er in deze casus een Indiaas paspoort is overgelegd ten tijde van de visumaanvraag, is de nationaliteit die uit EUVIS blijkt leidend. Er hoeft dan geen aanvullend herkomstonderzoek plaats te vinden naar de opgegeven nationaliteit in de asielprocedure. De asielzoeker dient uiteraard wel geconfronteerd te worden met de gegevens uit EUVIS. De omstandigheid dat de asielzoeker stelt dat hij het paspoort nooit in zijn bezit heeft gehad, dan wel dat hij niet meer beschikt over het document, maakt dit niet anders.

9) Herkomstonderzoek en gehoren

Confrontatie en opnemen verklaring

Essentieel bij een besluit waarin de herkomst niet geloofwaardig wordt geacht, is dat betrokkene geconfronteerd wordt met de constatering dat antwoorden niet kloppen, vaag of onvolledig zijn. Wanneer in het aanmeldgehoor reeds geconstateerd wordt dat er twijfel is, dient dit bij voorkeur al tijdens het aanmeldgehoor gemeld te worden. Wanneer dit niet is gebeurd, zal de asielzoeker hiermee in het nader gehoor geconfronteerd moeten worden.

Wanneer de asielzoeker geconfronteerd wordt met gegevens die niet juist zijn, is het zaak om bij de confrontatie niet alle gegevens prijs te geven. Zo kan de asielzoeker wel worden geconfronteerd met het feit dat de afstanden tot de omliggende dorpen niet kloppen. Echter, er hoeft niet aan de asielzoeker verteld te worden wat precies de afstand is. Ook kan de asielzoeker geconfronteerd worden met het feit dat er veel meer plaatsen rondom zijn woonplaats liggen en kan gevraagd worden waarom hij niet meer plaatsen kan noemen. Het belangrijkste is dat de asielzoeker de kans krijgt om de onjuiste informatie te herstellen dan wel dat er een verklaring wordt genoteerd waarom de asielzoeker bepaalde informatie niet weet. *Wat is de reden dat u geen plaatsen kunt noemen die in de directe omgeving van uw woonplaats liggen? Wat is de reden dat u niet weet hoe u een paspoort aanvraagt, terwijl u ook heeft verklaard wel een paspoort te hebben gehad?* De verklaring die de asielzoeker geeft voor het niet weten van bepaalde informatie dient beoordeeld te worden in het licht van het referentiekader van betrokkene. Ook dient er een verklaring gegeven te worden waarom de asielzoeker in een later stadium van de procedure wel gedetailleerde informatie kan verschaffen over zijn herkomst, maar dat niet kon aan het begin van de asielprocedure. Het is aan de IND om per geval te beoordelen of deze verklaring gevolgd kan worden.

Nader gehoor bij twijfel herkomst

Indien er na het aanmeldgehoor of het (verificatie) eerste gehoor reeds sterke indicaties zijn opgekomen die twijfel oproepen omtrent de opgegeven herkomst, is dit relevant voor de manier waarop het nader gehoor wordt uitgevoerd. Hierbij is belangrijk om duidelijk te hebben of er geen geloof wordt gehecht aan de nationaliteit of dat het niet geloofwaardig is dat de asielzoeker afkomstig is uit een bepaald gebied. In principe geldt het uitgangspunt dat als de herkomst niet aannemelijk is gemaakt, er twijfel is aan de nationaliteit. Echter, in theorie kan het voorkomen dat een nationaliteit wel aannemelijk is gemaakt, hetzij door het overleggen van originele documenten, hetzij door verklaringen of een positieve taalanalyse, maar dat er geen geloof aan wordt gehecht dat de asielzoeker afkomstig is uit een bepaald gebied. Denk hierbij aan een nationaliteit waarbij in een deel van het land een 15c beleid geldt. Voor deze

categorie asielzoekers is er namelijk een belang om te stellen dat zij afkomstig zijn uit een bepaald gebied van een land.

De asielzoeker dient in het nader gehoor geconfronteerd te worden met het feit dat de IND sterkte twijfel heeft aan de opgegeven nationaliteit en herkomst. In het nader gehoor zal de asielzoeker in de gelegenheid gesteld moeten worden om zijn nationaliteit alsnog te onderbouwen. Hierbij hoeft het hele herkomstonderzoek niet overgedaan te worden, maar de asielzoeker moet wel de kans krijgen om alsnog geloofwaardig te maken dat hij wel de beweerde nationaliteit bezit. Ook dient de asielzoeker geconfronteerd te worden met de informatie die niet klopt of de onderdelen waarover de asielzoeker onvolledig heeft verklaard. Daarbij is het zaak om zo neutraal mogelijk te formuleren, bijvoorbeeld: *U heeft mij verteld dat door uw woonplaats een rivier stroomt. Uit kaarten die ik heb geraadpleegd, blijkt dat niet. Kunt u mij daarvoor een verklaring geven?* Met een asielgehoor wordt namelijk uitvoering gegeven aan de samenwerkingsverplichting (artikel 31, tweede lid Vw) en is nog geen sprake van een beoordeling van het asielrelaas. Een dergelijke neutrale wijze van confronteren voorkomt het verwijt dat al tijdens het gehoor een standpunt is bepaald. Ook kan het voorkomen dat de asielzoeker 'dichtklapt' en daardoor niet meer in staat is adequaat te antwoorden.

Wanneer er twijfel is aan de herkomst, is de vraag in hoeverre er aandacht moet worden besteed aan het asielrelaas. Hiervoor geldt de volgende stelregel. Indien de twijfel aan de herkomst/nationaliteit zeer evident is, kan bij wijze van uitzondering worden volstaan met de confrontatie en het nogmaals bieden van een kans om geloofwaardig te maken dat de beweerde nationaliteit juist is. Ook dan geldt dat deze confrontatie zo neutraal mogelijk moet plaatsvinden. De asielzoeker moet daarna in de gelegenheid worden gesteld het asielrelaas naar voren te brengen, maar daarover hoeven dan geen vervolgvragen te worden gesteld. Het verdient aanbeveling om in deze gevallen een pauze in te lassen vóór het bieden van de gelegenheid om het vrije asielrelaas naar voren te brengen. De eerdere confrontatie, hoe behoedzaam ook, kan er immers toe leiden dat een vreemdeling van slag raakt. Het vrije relaas kan vervolgens kort worden genoteerd waarna de opmerking gemaakt kan worden dat er geen verdere vragen meer zijn.

Bij minder evidente twijfel dient de asielzoeker op de gebruikelijke wijze in de gelegenheid te worden gesteld om het asielrelaas naar voren te brengen en dienen daar ook vragen over te worden gesteld. Zoals eerder opgemerkt kan een vaag/summier dan wel ongeloofwaardig asielrelaas soms bijdragen aan de motivering dat een opgegeven nationaliteit niet geloofwaardig is. Wanneer door de asielzoeker land specifieke informatie wordt aangedragen, dient dit betrokken te worden bij het herkomstonderzoek.

Wanneer het niet geloofwaardig wordt geacht dat de asielzoeker afkomstig is uit een bepaald deel of gebied van een land dan kunnen er omstandigheden worden aangevoerd die geen verband houden met het gebied waar de vreemdeling uit afkomstig is. Hier dienen dan wel vragen over gesteld te worden. Immers de nationaliteit wordt niet ongeloofwaardig geacht en er kunnen motieven aangevoerd worden die gelet op de geloofwaardig geachte nationaliteit toch beoordeeld moeten worden. Zo kan het bijvoorbeeld niet geloofwaardig zijn dat betrokkene afkomstig is uit de provincie Darfur in Soedan, maar wel dat hij de Soedanese nationaliteit bezit, omdat dit bijvoorbeeld blijkt uit een paspoort. Indien deze persoon ook stelt te behoren tot de categorie LHBTI in Soedan dan dient de LHBTI wel beoordeeld te worden op geloofwaardigheid en zwaarwegendheid en zullen hier in het nader gehoor vragen over gesteld moeten worden. De omstandigheid dat de asielzoeker niet de waarheid heeft verteld over het gebied waar hij afkomstig uit is, wordt uiteraard wel betrokken

bij het oordeel over de geloofwaardigheid van de overige aangevoerde elementen.

10) Beoordeling

Doel van het herkomstonderzoek is om te komen tot een conclusie over de nationaliteit, herkomst en etniciteit. In het voornemen en de beslissing op de aanvraag dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe tot de conclusie is gekomen dat de herkomst niet geloofwaardig is. Verwezen wordt in dit verband naar de werkinstructie geloofwaardigheid 2014/10 en de integrale geloofwaardigheidstoets.

Bij de conclusie over de herkomst moeten alle onderwerpen die relevant zijn voor het herkomstonderzoek worden betrokken. Afhankelijk van het referentiekader, kan er in het ene geval meer nadruk worden gelegd op topografische vragen en in een ander geval meer op etniciteit of algemene landvragen. In de beoordeling mogen bepaalde foutieve of onvolledige antwoorden van een asielzoeker ook sterker aangerekend worden dan andere antwoorden. Met andere woorden de beoordeling van de herkomst is niet een optelsom van plussen en minnen, maar een weging van alle antwoorden over de onderwerpen die behandeld worden bij de herkomst. Het niet weten of het niet kunnen noemen van bepaalde feiten kan belangrijker zijn dan het noemen van veel andere algemene gegevens. Het verstrekken van veel algemene informatie maakt de herkomst van een asielzoeker niet per definitie aannemelijk als hij essentiële informatie over zijn directe omgeving juist niet kent. In de motivering dient uitgelegd te worden waarom er juist meer waarde wordt gehecht aan bepaalde verkeerde of juiste antwoorden waarbij het referentiekader leidend is. Afhankelijk van het referentiekader moet een asielzoeker op de hoogte zijn van bepaalde feiten of mag verwacht worden dat hij daar juiste informatie over kan verschaffen. Er dient realistisch gekeken te worden naar welke antwoorden essentieel zijn en welke niet. Ook dient de verklaring van betrokkene voor het niet kunnen geven van informatie hierbij betrokken te worden. Er moet uitgelegd worden waarom er verlangd kan worden dat de asielzoeker op sommige vragen echt antwoord moet kunnen geven en dat het niet kunnen beantwoorden van vragen tot de conclusie leidt dat er twijfel ontstaat over de herkomst en/of nationaliteit. Het is belangrijk dat in een voornemen of beschikking duidelijk wordt op wat voor manier er rekening is gehouden met het referentiekader. Wanneer de conclusie is dat de herkomst niet geloofwaardig is, zal duidelijk aangegeven moeten worden of de opgegeven nationaliteit ongeloofwaardig is of dat betrokkene niet afkomstig is uit een bepaald gebied.

Wanneer de opgegeven nationaliteit niet gevolgd wordt en dus ongeloofwaardig is, hoeft er geen verdere toetsing meer plaats te vinden op zwaarwegendheid. Alleen wanneer geoordeeld wordt dat het niet geloofwaardig is dat een asielzoeker uit een bepaald deel of gebied afkomstig is, kunnen er elementen in het relaas aanwezig zijn die toch beoordeeld moeten worden op geloofwaardigheid en zwaarwegendheid.

Inzage advocatuur

De advocatuur mag altijd inzage krijgen in het gebruikte openbare kaartmateriaal. In de AA procedure bestaat hiervoor de mogelijkheid om de advocaat mee te nemen naar het RIC zodat hij daar uitleg kan krijgen waarom de IND tot de conclusie is gekomen dat de herkomst niet geloofwaardig is. In het voornemen waarin gemotiveerd wordt waarom de herkomst niet geloofwaardig is, kan de volgende zin worden opgenomen: *Indien u dit wenst, kunt u bij het Regionaal Informatiecentrum inzage krijgen in het gebruikte kaartmateriaal en uitleg krijgen waarom de IND tot het oordeel is gekomen dat de herkomst niet geloofwaardig is.* In de beschikking kan dan opgenomen

worden of de advocaat hier ook gebruik van heeft gemaakt. Er worden geen kopieën van de gebruikte kaarten of rapporten verstrekt aan de gemachtigde. Door onderzoeksmateriaal openbaar te maken kan een beeld worden gevormd van de onderzoeksmethoden die de IND ten dienste staan. Indien de gevraagde informatie openbaar gemaakt zou worden, dan stelt dit asielzoekers mogelijk in staat zich voor te bereiden op de vragen die door de IND gesteld worden in de asielprocedure tijdens het eerste en nader gehoor. Het is dan voor de IND niet meer mogelijk de geloofwaardigheid van het asielrelaas, voor wat betreft de gestelde herkomst, met behulp van kaartmateriaal op juistheid te onderzoeken. Althans, dan zou het onderzoeksinstrument ernstig aan effectiviteit inboeten. Wanneer gebruik is gemaakt van bijvoorbeeld een openbare bron als Google Maps, dan kan hier wel naar verwezen worden in het voornemen of de beschikking.